ध्यानम् (Dhyanam)

Shantakaram Bhu ag Shayanam admanabham Suresham

Vish adharam agatsadrasham eghavarnam Shubhangam

...ikantam a al nayanam ogibhirdhyanagamyam

Vande Vishnum Bhavabhaya haram Sarvalokaiknatham

श्री विष्णु सहस्त्रनाम स्तोत्रम्
Shri Vishnu Sahasranamstrotam

Om vishvam vishnur-vashatkaro bhuta-bhavya-bhavat-prabhuh

भूतकृद् भूतभृद् भावो भूतात्मा भूतभावनः॥1॥

Bhutakrud bhutabhrud bhavo bhutatma bhuta-bhavanah ..1

पूतात्मा परमात्मा च मुक्तानां परमा गतिः।

Putatma paramatma cha muktanam parama gatih

पुरुषः साक्षी क्षेत्रज्ञो अक्षर एव च॥2

Avyayah purushah sakshi kshetrajno akshara eva cha ..2

Yogo yogavidam neta pradhana-purushesvarah

नारसिंहवपुः श्रीमान् केशवः

Narasimha-vapuh shriman keshavah purushottamah ..3

सर्वः शर्वः शिवः स्थाणुः भूतादि निधिरव्ययः।

Sarvah sharvah shivah sthanuh bhutadi nidhir-avyayah

[illegible]

Sambhavo bhavano [illegible] prabhavah prabhur-isvarah [illegible]

Svayambhuh sambhuh adityah pushkaraksho mahasvanah

[illegible]

Anadinidhano dhata vidhata dhaturuttamah

[illegible]

Aprameyo hrishikeshah padmanabho amaraprabhuh
विश्वकर्मा मनः स्त्वष्टा स्थविष्ठः स्थविरो ध्रवः॥6
Visvakarma manustvashta sthavishtah sthaviro dhruvah ..6
अग्राह्यः शाश्वतः कृष्णो लोहिताक्षः प्रतर्दनः।
Agrahyah sashvatah krishno lohitakshah pratardanah

Prabhutah trikakubdhama pavitram mangalam param ..7
ईशानः प्राणदः प्राणो ज्येष्ठः श्रेष्ठः प्रजापतिः।
Isanah pranadah prano jyeshthah shreshthah prajapatih

Hiranyagarbho bhugarbho madhavo madhusudanah .. 8
ईश्वरो विक्रमी धन्वी मेधावी विक्रमः क्रमः।
Ishvaro vikrami dhanvi medhavi vikramah kramah

Anuttamo duradharsah krutajnah krutiratmavan ..9
शरणम् शर्म विश्वरेताः प्रजाभवः।
Suresah sharanam sharma vishvaretah prajabhavah

Ahah samvasaro vyalah pratyayah sarvadarshanah .10
अजः सर्वेश्वरः सिद्धः सिद्धिः
Ajah sarveshvarah siddhah siddhih sarvadih achyutah

Vrushakapir ameyatma sarva-yoga-vinihsrutah .11
वसुमनाः सत्यः समात्मा असम्मितः समः।
Vasuh vasumanah satyah samatma asammitah samah
अमोघः पुण्डरीकाक्षो वषकर्मा वषाकृतिः॥12

Amoghah pundarikaksho vrusha-karma vrushakrutih .12

Rudro bahushirah babhruh vishva-yonih shuchi shravah

शाश्वतस्थाणुः वरारोहो महातपाः॥13

Amrutah shashvata-sthanuh vararoho maha-tapah .13

सर्वगः सर्वविद् भानुः विष्वक्सेनो जनार्दनः।

Sarvagah sarva-vid-bhanuh vishvakseno janardanah

वेदो वेदविद व्यंगो वेदांगो

Vedo vedavid vyango vedango vedavit kavih..14

Lokadhyakshah suradhyaksho dharmadhyakshah krutakrutah

Chaturatma chaturvyuhah chaturdamstrah chatur-bhujah ..15

Bhrajishnuh bhojanam bhokta sahishnuh jagad-adijah

Anagho vijayo jeta vishva-yonih punarvasuh ..16

वामनः प्रांशुः अमोघः शुचिः ऊर्जितः।

Upendro vamanah pramshuh amoghah shuchih urjitah

[illegible] सर्ग [illegible] :॥17

Ateendrah samgrahah sargo dhrutatma niyamo yamah .17

[illegible]

Vedyo vaidyah sada yogi veeraha madhavo madhuh

[illegible]

Ateendriyo mahamayo mahotsaho mahabalah .18

Avartano nivruttatma samvrutah sampramardanah

अहः सवर्तको वह्निः अनिलो धरणाधरः॥25

Ahah samvartako vahnir anilo dharaneedharah ..25

सुप्रसादः प्रसन्नात्मा विश्वधृग् विश्वभुग् विभुः।

Suprasadah prasannatma vishva-dhrug vishva-bhug vibhuh

सत्कर्ता सत्कृतः साधुः जह्नुः नारायणो नरः॥26

Sat-karta sat-krutah sadhur jahnur narayano narah ..26

अप्रमेयात्मा विशिष्टः शिष्टकृत् शुचिः।

Asankhyeyo aprameyatma vishistah shishtakrut shuchih

सिद्धार्थः सिद्धसंकल्पः सिद्धिदः सिद्धिसाधनः॥27

Siddharthah siddha-sankalpah siddhidah siddhisadhanah ..27

वृषभो विष्णुः

Vrushahi vrushabho vishnur vrushaparva vrushodarah

वर्धनो वर्धमानश्च विविक्तः श्रुतिसागरः॥28

Vardhano vardhamanashcha viviktah shruti-sagarah ..28

दुर्धरो वाग्मी महेन्द्रो वसुदो वसुः।

Subhujo durdharo vagmi mahendro vasudo vasuh

नैकरूपो बृहद्रूपः शिपिविष्टः प्रकाशनः॥29

Naikarupo bruhad-rupah shipivishtah prakashanah ..29

—— द्युतिधरः प्रकाशात्मा प्रतापनः।

Ojas tejo dyuti-dharah prakashatma pratapanah

ऋद्धः स्पष्टाक्षरो मन्त्रः चन्द्रांशुः भास्कर द्युतिः॥30

Ruddhah spahstaksharo mantrah chandramshuh
bhaskaradyutih ..30

अमृतांशूद्भवो भानुः शशबिन्दुः सुरेश्वरः।

Amrtamshu udbhavo bhanuh shashabinduh sureshvarah

Aushadham jagatah setuh satya-dharma-parakramah . 31

भूतभव्यभवन्नाथः पवनः पावनो अनलः।

Bhuta-bhavya-bhavannathah pavanah pavano analah

कामहा कामकत कान्तः कामः कामप्रदः प्रभः॥32

Kamaha kamakrut kantah kamah kamapradah prabhuh ..32

युगादिकृत् युगावर्तो नैकमायो

Yugadikrud yugavarto naikamayo mahashanah

अदृश्यो अव्यक्तरूपः च सहस्राजत अनन्तजित्॥33

Adrushyo vyakta-rupah cha sahasrajid anantajit ..33

इष्टो विशिष्टः शिष्टेष्टः

Ishto vishistah shishtestah sikhandi nahusho vrushah

क्रोधकृत् कर्ता विश्वबाहः महोधरः॥34

Krodhaha krodhakrut karta vishva-bahuh maheedharah ..34

अच्युतः प्रथितः प्राणः प्राणदो वासवानुजः।

Achyutah prathitah pranah pranado vasavanujah

अपानिधिः अधिष्ठानम् अप्रमत्तः

Apam-nidhir adhishthanam apramattah pratishtitah ..35

Skandah skanda-dharo dhuryo varado vayuvahanah

Vashudevo bruhad-bhanuh adidevah purandarah ..36

अशोकः तारणः तारः शूरः शौरिः

Ashokah taranah tarah shurah shaurih janeshvarah

अनुकूलः शतावर्तः

Anukulah shatavartah padmi padma-nibhekshanah ..37

पद्मनाभो अरविन्दाक्षः पद्मगर्भः शरीरभृत्।

Padmanabho aravindakshah padmagarbhah sareerabhrut

महर्द्धि ऋद्धो वृद्धात्मा महाक्षो

Mahardhih ruddho vruddhatma mahaksho garuda-dhvajah ..38

अतुलः शरभा भीमः समयज्ञो हविः

Atulah sharabho bheemah samayagno havih harih

सर्वलक्षण लक्षण्यो लक्ष्मीवान् सामातञ्जयः॥39

Sarvalakshana lakshanyo lakshmeevan samitinjayah ..39

[illegible]

Viksharo rohito margo hetur damodarah sahah

[illegible]

Maheedharo mahabhago vegavan amitashanah ..40

…dbhavah kshobhano devah shreegarbhah parameshvarah

[illegible]

…aranam karanam karta vikarta gahano guhah ..41

[illegible]

Vyavasayo vyavasthanah samsthanah sthanado dhruvah

[illegible]

Parardhih parama spashtas tushtah pushtah shubhekshanah ..42

[illegible]

Ramo viramo virato margo neyo nayonayah

[illegible]

Veerah shaktimatam shreshtho dharmo dharma-vid uttamah ..43

[illegible]

Vaikunthah purushah pranah pranadah pranavah prithuh

हिरण्यगर्भः शत्रुघ्नो व्याप्तो वायुः अधोक्षजः।।44

Hiranya-garbhah shatrughno vyapto vayuh adhokshajah ..44

Rituh sudarshanah kalah parameshti parigrahah

उग्रः सवत्सरो दक्षो विश्रामो विश्वदक्षणः।।45

Ugrah samvatsaro daksho vishramo vishva-dakshanah ..45

विस्तारः स्थावर स्थाणुः

Vistarah sthavara-sthanuh pramanam beejam avyayam

अर्थो अनर्थो महाकोशो महाभोगो महाधनः।।46

Artho anartho mahakosho mahabhogo mahadhanah ..46

अनिर्विण्णः स्थविष्ठो अभूः धमयपा महामखः।

Anirvinnah sthavishtho abhuh dharma-yupo maha-makhah

नक्षत्रनेमिः नक्षत्रो क्षमः क्षामः समीहनः।।47

Nakshatra-nemih nakshatree kshamah kshamah sameehanah ..47

यज्ञ इज्यो महेज्यश्च क्रतः सत्रम् सताम् गतिः।

Yajna ijyo mahejyah cha kratuh satram satam gatih

Sarvadarshi vimuktatma sarvagyo gynanam uttamam ..48

सुहृत्।

Suvratah sumukhah sukshmah sughoshah sukhadah suhrut

Manoharo jita-krodho veerabahuh vidaranah ..49

स्वापनः स्ववशो

Svapanah svavasho vyapi naikatma naika-karma-krut

वत्सरो वत्सलो वत्सी रत्नगर्भो धनेश्वरः।।50

Vatsaro vatsalo vatsi ratna-garbho dhaneshvarah ..50

धर्मो सत् सत्क्षरम् अक्षरम्।

Dharmagub dharmakrud dharmi sad-asatksharam aksharam

अविज्ञाता सहस्त्रांशुः

Avigyata sahashramsuh vidhata kruta-lakshanah ..5।

गभस्तिनेमिः ———

Gabhasti-nemih sattvasthah simho bhuta-maheshvarah

॥52

Adidevo mahadevo devesho devabhrud-guruh ..52

उत्तरा गोपतिः गोप्ता ज्ञानगम्यः परातनः।

Uttaro gopatih gopta gyanagamyah puratanah

भोक्ता कपान्द्रा भूरिदक्षिणः॥53

Sharira-bhuta-bhrud bhokta kapeendro bhuridakshinah ..53

सोमपो अमृतपः सामः पुरुजित् पुरुसत्तमः।

Somapo amrutapah somah purujit purushottamah

विनयो जयः सत्यसधा दाशार्हः सात्वताम् पतिः॥54

Vinayo jayah satyasandho dasharhah satvatam patih ..54

Jeevo vinayita-sakshi mukundo amita-vikramah

अनन्तात्मा महादधिशयः अन्तकः॥55

Ambhonidhih anantatma mahodadhishayah antakah ..55

प्रमादनः।

Ajo maharhah svabhavyo jitamitrah pramodanah

आनन्दो नन्दनो नन्दः सत्यधर्मा त्रिविक्रमः॥56

Anando nandano nandah satya-dharma trivikramah ..56

कपिलाचार्यः कृतज्ञो मेदिनीपतिः।

Maharshih kapilacharyah krutagyo medini-patih

त्रिपदः त्रिदशाध्यक्षा महाशृङ्गः कृतान्तकृत् ॥57

Tripadah tridashadhyaksho mahashrungah krutantakrut ..57

महावराहो गोविन्दः सुषेणः कनकाङगदा।

Mahavaraho goivindah sushenah kanakangadi

गुह्यो गंभीरो गहनो गुप्तः

Guhyo gabheero gahano guptah chakra-gadadharah ..58

स्वाङ्गा अजितः कृष्णो दृढ़ः सङकषणा अच्युतः।

Vedhah svango ajitah krishno drudhah sankarshano acyutah

वरुणो वारुणा वृक्षः पुष्कराक्षो महामनाः॥59

Varuno vaaruno vrukshah pushkaraksho mahamanah ..59

भगवान् भगहा नन्दा वनमाला हलायुधः।

Bhagavan bhagahanandi vanamali halayudhah

Adityo jyotiradityah sahishnuh gatisattamah ..60

Sudhanva-khandaparashur-daruno dravinapradah

दिवःस्पृक् सर्वदृग्व्यासो वाचस्पतिः अ निः॥61

Divah-spruk sarva-drug vyaso vachaspatih ayonijah ..61

त्रिसामा सामगः साम निर्वाणम् भेषजम् भिषक्।

Trisama samagah sama nirvanam bheshajam bhishak

सन्यासकृत् शमः शान्तो निष्ठा शान्तिः परायणम्।॥62

Sanyasakrut shamah shanto nishtha shantih parayanam ..62

शुभाङगः शान्तदः स्त्रष्टा कुमुदः कवलशयः।

Shubhangah shantidah shrashta kumudah kuvaleshayah

गोपतिः गोप्ता वृषभाक्षा वृषप्रियः॥63

Gohito gopatih gopta vrushabhaksho vrushapriyah ..63

सक्षेप्ता क्षेमकृत शिवः।

Anivarti nivrutatma samkshepta kshemakrut shivah

श्रीवासः श्रापातः श्रीमतावरः॥64

Shrivasta-vakshah shreevasah shreepatih shreematam-varah ..64

श्रोदः श्राशः श्रोनिवासः श्रीनिधिः श्रीविभावनः।

Shreedah shreeshah shreenivasah shreenidhih shree-vibhavanah

श्राधरः श्रीकरः श्रयः श्रीमान्

Shreedharah shreekarah shreyah shriman loka-trayashrayah ..65

स्वङ्गः शतानन्दो नन्दिः ज्योतिः गणेश्वरः।

Svakshah svangah shatanando nandih jyotih ganeshvarah

विजितात्मा अविधेयात्मा सत्कीर्तिः छिन्नसशयः॥66

Vijitatma vidheyatma satkeertih ehhinna-sanshayah ..66

Udeernah sarvata shchakshuh-aneesah shashvata-sthirah

Bhushayo bhushano bhutih vishokah shoka-nashanah ..67

Archishman architah kumbho vishuddhatma vishodhanah

अप्रतिरथः प्रद्युम्नो अमितविक्रमः॥68

Aniruddho apratirathah pradyumno amita-vikramah ..68

Kalaneminiha veerah shaurih shura-janeshvarah

त्रिलोकात्मा त्रिलोकेशः कशवः केशिहा हरिः॥69

Trilokatma trilokeshah keshavah keshiha harih ..69

कामदेवः कामपालः कामी कान्तः कृतागमः।

Darpaha darpado drupto durdharo athaparajitah ..76
विश्वमृर्तिः महामूर्तिः दाप्तमातः अर्मूर्तिमान्।
Vishvamurtih mahamurtih deeptamurtih amurtiman
अनेकमूर्तिः अव्यक्तः शतमूर्तिः शताननः।।77
Anekamurtih avyaktah shatamurtih shatananah ..77

Eko naikah savah kah kim yat tat padam-anuttamam
लोकनाथो माधवो भक्तवत्सलः।।78
Lokabandhuh lokanatho madhavo bhakta-vastalah ..78

Suvarnavarno hemango varangah chandanangadee
वीरहा विषमः शून्या घृताशीः अचलः चलः।।79
Veeraha vishamah sunyo ghrutashih achalah chalah ..79
अमानो मानदा मान्यो लोकस्वामो त्रिलोकधृक्।
Amanee manado manyo lokasvami triloka-dhruk
सुमधाः मेधजो धन्यः सत्यमेधाः धराधरः।।80
Sumedhah medhajo dhanyah satyamedha dharadharah ..80
द्युतिधरः सर्वशास्त्रभृता वरः।
Tejovrusho dyuti-dharah sarva-shastra-bhrutam varah
प्रग्रहो निग्रहा व्यग्रो नैकश्रङ्गो गदाग्रजः।।81
Pragraho nigraho vyagro naikashrungo gadagrajah ..81
चतुर्बाहुः चतुर्व्यूहः
Chaturmurtih chaturbahuh chaturvyuhah ehaturgatih
चतुरात्मा चतुर्भावः चतुर्वेदविद् एकपात्।।82
Chaturatma chaturbhavas chaturvedavid ekapat ..82

Sahasrarchi sapta-jihvah saptaidhah sapta-vahanah

अमूर्तिः अनघा अचिन्त्या भयकृत् भयनाशनः॥89

Amurtih anagho achintyo bhayakrud bhaya-nashanah ..

अणुः बृहत् कृशः स्थला गुणभृन् निर्गणो

Anur bruhat krusah sthulo gunabhrun nirguno mahan

अधृतः स्वधृतः स्वास्यः

Adhrutah svadhrutah svasyah pragvamsho vamshavardhanah

भारभृत् कथिता योगी योगीशः सर्वकामदः।

Bhara-bhrut kathito yogi yogeeshah sarva-kamadah

आश्रमः श्रमणः क्षामः सुपर्णो

Ashramah shramanah kshamah suparno vayu-vahanah ..

धनुर्धरो धनुर्वदो दण्डो दमयिता दमः।

Dhanurdharo dhanurvedo dando damayita damah

अपराजितः सर्वसहो नियन्ता अनियमो अयमः॥92

Aparajitah sarvasaho niyanta niyamo ayamah ..92

सत्त्ववान् सात्त्विकः सत्यः सत्यधर्मपरायणः।

Satvavan satvikah satyah satya dharma parayanah

[illegible] ॥93

Abhiprayah priyarho arhah priyakrut preeti vardhanah

[illegible]

[illegible] hayasagatih jyo[illegible]ih suruchih huta bhug vibhuh

[illegible]

[illegible] avih virochanah suryah savita ravilochanah ..9[illegible]

अनन्तो हुतभुग् [illegible] अग्रजः।

Ananto huta bhug bhokta sukhado naikajo agrajah

——— लोकाधिष्ठानम् अद्भुतः॥95

Anirvinnah sadamarshi lokadhishthanam adbhutah ..95

सनात् सनातनतमः कपिलः कपिः अव्ययः।

Sanat sanatana-tamah kapilah kapih avyayah

Svastidah svastikrut svasti svastibhuk svasti-dakshinah ..96

——— ——— ——— ———

Araudrah kundalee chakri vikramee urjita-shasanah

शब्दातिगः शब्दसहः शिशिरः शर्वरीकरः॥97

Shabdatigah shabdasahah shishirah sarvaree-karah ..97

अक्रूरः पेशलो दक्षो दक्षिणः क्षमिणावरः।

Akrurah peshalo daksho dakshinah kshaminam-varah

———

Vidvattamo veetabhayah punya-shravana-keertanah ..98

उत्तारणो दुष्कृतिहा पुण्यो दुःस्वप्ननाशनः।

Uttarano dushkrutiha punyo duh-svapna-nashanah

——— ——— पर्यवस्थितः॥99

Veeraha rakshanah santo jeevanah paryavasthitah ..99

अनन्तरूपो अनन्तश्रीः जितमन्युः भयापहः।

Ananta-rupo ananta-shrih jitamanyuh bhayapahah

चतुरस्रो गभीरात्मा विदिशो व्यादिशो दिशः॥100

Chaturasro gabhiratma vidisho vyadisho dishah ..100

अनादिः भूर्भुवो लक्ष्मीः सुवीरो रुचिरा दः।

Anadi bhurbhuvo lakshmih suveero ruchirangadah

जननो जनजन्मादिः भीमो भीमपराक्रमः॥101

Janano janajanmadih bheemo bheema-parakramah ..101

आधारनिलयो अधाता पष्पहासः प्र

Adharanilayo adhata pushpahasah pr

सत्पथाचारः प्राणदः प्रणवः

Urdhvagah sat-pathacharah pranadah prana

प्रमाणम् प्राणनिलयः प्राणभृत् प्राण

Pramanam prananilayah pranabhrut pr

तत्त्वम् तत्त्वविद् एकात्मा जन्ममृत्युजरा

Tatvam tatvavid ekatma janma-mrutyu-

तारः सविता प्रपि

Bhurbhuvah svastaruh-tarah savita pr

यज्ञो यज्ञपतिः यज्वा यज्ञाङ्गो

Yagyo yagya-patih-yajva yagyango yagy

Yagyabhrud yagyakrud yagyee yagyabhru

Yagyanantakrud yagyaguhyam annam annu

Atmayonih svayamjato vaikhanah s

देवकीनन्दनः स्रष्टा क्षितीशः पापन

Devaki-nandanah srashta kshiteeshah pa

Shankhabrun-nandaki chakri sharangadh

रथाङ्गपाणिः

Rathangapanih akshobhyah sarva-praha

॥ सर्वप्रहरणायुध ॐ नम

Sarva-praharanayudha om n